

SELETUSKIRI

Ülevaade Eesti seisukohast Euroopa Liidu digivaldkonna koondpaketi hääletusel Euroopa Liidu Nõukogus

Seletuskiri annab ülevaate Eesti seisukohast Euroopa Liidu digivaldkonna koondpaketi hääletusel Euroopa Liidu Nõukogu liikmesriikide valitsuste alaliste esindajate komitees (COREPER).

Tulenevalt Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjonis kinnitatud Eesti seisukohtadest ei saanud Eesti toetada 21.10.2026 COREPERi istungil digivaldkonna koondpaketi suhtes nõukogu eesistujale volituste andmist läbirääkimiste alustamiseks Euroopa Parlamendiga.

Informatsiooni on Vabariigi Valitsuse 29.10.2026 istungile esitamiseks koostanud Justiits- ja Digiministeeriumi õiguspoliitika osakonna andmekaitseõiguse talituse juhataja Kristi Värk (5083036, kristi.vark@justdigi.ee) ja digiriigi osakonna IT-õiguse talituse juhataja Stina Avvo (58851218, stina.avvo@justdigi.ee) ning EL ja väliskoostöö juht Kristiina Krause. Valdkonna eest vastustavad asekanterid on Heddi Lutterus ja Lauri Luht.

Euroopa Komisjon avaldas 19.11.2025 digivaldkonna lihtsustamise koondpaketi (nn digiomnibussi), mis sisaldab ettepanekuid Euroopa Liidu digivaldkonna õigusaktide (sh andmemääruse, avaandmete direktiivi, e-privatsuse direktiivi, isikuandmete kaitse üldmääruse, EL institutsioonide andmekaitsemääruse, küberintsidendidest teavitamise raamistiku) muutmiseks. Vabariigi Valitsus kujundas ettepaneku kohta seisukohad 12.02.2026 istungil ja Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjon toetas Vabariigi Valitsuse poolt esitatud seisukohti kooskõlas majanduskomisjoni arvamusega 2.03.2026 istungil.

Euroopa Liidu Nõukogus on peetud ettepaneku suhtes läbirääkimisi kahe eesistujariigi juhtimisel. Eesistujariik Iirimaa leidis, et tema ette valmistatud ettepaneku muudatused võiksid olla aluseks nn kolmepoolsete kohtumiste ehk triloogide alustamiseks Euroopa Parlamendi ja Euroopa Komisjoniga. Nõukogu eesistuja palus liikmesriikidel selleks talle vastavad volitused anda. Euroopa Liidu Nõukogu sekretariaat on selgitanud, et otsuse läbirääkimisvolituste andmiseks, kas nõukogus üldise lähenemisviisi kokkuleppimise teel või taotledes volitusi COREPERi tasandil, teeb eesistujariik omal äranägemisel. Digivaldkonna koondpaketi läbirääkimised EL nõukogus ei ole veel lõppenud, sest kolmepoolsetel läbirääkimistel nõukogu esindav eesistujariik võib kohtumiste käigus COREPERilt jooksvalt uusi volitusi küsida. Eesti lähtub edasiste läbirääkimiste käigus jätkuvalt Riigikogus 04.03.2026 heaks kiidetud seisukohtadest. Euroopa Parlament ei ole veel valmis omalt poolt kolmepoolseid läbirääkimisi pidama, kuivõrd lepivad kokku omapoolset mandaati. Seega ei ole kolmepoolsete läbirääkimiste algus veel täpselt teada, kuid ilmselt jääb see 2027. aastasse.

Eesistuja ette valmistatud ja läbirääkimisvolutuste aluseks olev muudetud tekst ei vasta täies mahus Eesti seisukohtadele. Olulisemad lahknevused peituvad asjaolus, et Eesti seisukohtade kohaselt tuleb Eesti esindajatel Euroopa Liidu nõukogus saavutada isikuandmete kaitse üldmääruse tehnoloogianeutraalsus, st Eesti ei toetanud Euroopa Komisjoni ettepanekut reguleerida isikuandmete kaitse üldmääruses tehisaru kui ühte eraldiseisvat tehnoloogilist lahendust. Eesti leidis, et isikuandmete üldmääruses sisalduv teadusuuringute mõiste peab hõlmama ka tehnoloogia, sh tehisaru, arendamist. Samuti leidis Eesti, et õiguskindluse suurendamiseks tuleb isikuandmete kaitse üldmääruses täpsustada laiemalt teadusuuringuga (sh tehnoloogiaarendusega) seonduvaid kaitsemeetmeid, mis omakorda ei tohi olla andmetöötlust liiga piiravad. Iirimaa esitatud muudetud ettepanek käsitleb tehisaru arendamist eraldi muust tehnoloogiaarendusest ja pakkus välja üldmäärusesse eraldi regulatsiooni isikuandmete töötlemise kohta tehisaru arendamise ja käitamise korral. Samuti pakkus eesistuja andmesubjekti õiguste kaitseks välja meetmed üksnes eriliiki isikuandmete töötlemisel tehisaru arendamiseks ja käitamisel, kuid jättis nn tavaliste isikuandmete puhul kaitsemeetmed sisuliselt samaks. Just viimane küsimus on Eesti jaoks problemaatiline, sest Euroopa Komisjoni ettepanek nägi ette andmesubjektile võimaluse esitada tingimusteta vastuväide oma isikuandmete tehisaru arendamise ja käitamise eesmärgil töötlemise suhtes, mis oleks olnud täpsustus seni kehtinud nõuetele.

Lisaks ei ole nõukogu mandaadis piisavalt selge isikuandmete ja avaandmete omavaheline suhe. Eelkõige vajab täpsustamist, millistel tingimustel võib isikuandmeid avaandmetena avaldada ja taaskasutada. Eesti on siiani leidnud, et isikuandmete avaldamine võib avaandmetena olla lubatud, kui andmesubjekt on selleks andnud oma nõusoleku või õigusega on ette nähtud andmete avalikustamine. Siiani ei ole teised liikmesriigid toetanud selle punkti sätestamist digiomnibussi algatuses. Lisaks Eesti on toetanud uute väärtuslike andmetike kategooriate kehtestamist ELi tasandil, kuid nende määramisel tuleb hinnata andmete avaldamisega kaasnevaid riske. Arvestada tuleb muuhulgas mõjuga riigi julgeolekule ning väiksematele liikmesriikidele. Ka selle teema kajastamist digiomnibussi algatuses ei ole liikmesriigid toetanud.

Eesti juhtis ka tähelepanu, et õigusaktide muudatustele peavad eelnema põhjalikud mõjuanalüüsid, mida antud korral Euroopa Komisjon ei teinud.

Neid murekohti käsitles Eesti avalduses, mis lisati 21.10.2026 a COREPERi istungi protokollile.

Ettepanek valitsuse otsuseks:

Võtta teadmiseks justiits- ja digiministri esitatud põhjendus 21. oktoobril 2026. a Euroopa Liidu Nõukogu liikmesriikide valitsuste alaliste esindajate komitee istungil Euroopa Liidu digivaldkonna koondpaketi vastu hääletamise kohta. Vastu hääletamise põhjenduseks on vastuolu koondpaketi sisu ning 12. veebruari 2026. a Vabariigi Valitsuse istungil heakskiidetud ning 2. märtsil 2026. a Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjonis kinnitatud Eesti seisukohtade vahel. Eesti jaoks on probleemne, et isikuandmete kaitse üldmääruse muudatustega reguleeritakse tehisaru kui ühte eraldiseisvat tehnoloogilist lahendust ja sellega seoses ei täpsustata piisavalt andmesubjekti õigusi kaitsvaid meetmeid. Samuti on Eesti jaoks probleemne, et tulevane andmemäärus ei loo selgust isikuandmete avaandmetena avalikustamise küsimuses ja et ettepanekute suhtes pole läbi viidud mõjuanalüüsi.